

A NOVA TERRA

BOLETIN DE CENAL

Idearium da Irmandade da Fala en Galicia e nas colonias galegas d'América e Portugal

PREZOS DE SUSCRIZON

Na Cruzña 6 mes, 40 cts.
Coste d'un núm. 15 »

Fora, trimestre, 1'50 pts.
América, id. 2 »

Pagos adelantados

Redacción e Administración: PASEJO MÉNDEZ NÚÑEZ (Irmandade da Fala)

Números 73 e 74

A CRUÑA 5 DE MAI DE 1918

A Asambleia nazonalista de Lugo

MANIFESTO

Os persoeiros das Irmandades da Fala reunidos en Asambleia magna tida na cibdá de Lugo nos días 17 e 18 do mes da data pra conquerire do Goberno da Sua Maxestade El Rey a autonomía integral da Nazón Galega e fixar n-un programa concreto as que coidan testas solucións ós problemas que intresan d'un xeito fondonísimo á vida nazonal da Galicia, aprobaron e sosteñen, c-o corazón ategado de esperanza e os ollos postos no porvir da nai Terra, as seguintes conclusións, que fan públicas pra conocimiento e meditazón do pobo galego nestora solemne do alba das nazonalidades que sinten tremelar a súa y-alma e fan xurdir a súa personalidade.

I

Previa

Tendo a Galicia total-as características esenciaes de nazonalidade, nós nomeámonos, de oxe pra sempre, nazonalistas galegos, xa que a verbe «rexionalismo» non recolle total-as aspiracións nin encerra toda a intensidade dos nosos problemas.

II

Problemas constituentes

- 1.º Autonomía integral pr-a Galicia.
- 2.º Autonomía municipal, distinguindo o Concello aldeán do vilago, axeitándose o Concello aldeán sóbor da base do reco-nocimento da personalidade xurídica das parroquias, que terán as súas xuntas, ele-xidas antr-os cabezas de familia—petru-cios—homes ou mulleres, pra termaren dos seus bés privativos. Os presidentes ou cabezaleiros d-estas xuntas aerán vocás nados ou Concelleiros da Corporación municipal e nomearán, de antre eles, o Alcalde que dirixa o Concello. As parro-quias, con persoallde xurídica, poderán contrataren y-establecere seguros e ins-

titucións de creto antr-os veciños e ademi-nistrare os bés cômús, que o Poder Cen-tral terá de lles restituire dispoñendo o seu aproveitamento.

O Concello terá de sere, pol-o tanto, mais que unha organización de caracter administrativo, unha prolongación ou compremento das parroquias, como estas o son do fogar, que presidirá a vida eco-nómica e social das mesmas.

3.º Cooficialidade dos idiomas galego e castelán.

4.º Federación da Iberia.

5.º Dentro d-esta federación, igoalda-de de relacións con Portugal.

6.º Crendo n-a accidentalidade das normas do Goberno, interésanos acrarar que non apelamos por ningunha, mais simpatizaremos, dende logo, con aquela que se amoste mais doada pra chegarmos á federación con Portugal.

7.º Ingreso das nazonalidades da Iberia na Liga das Nazóns.

III

Problemas políticos

- 1.º Igualdade de dereitos pr-a muller.
- 2.º Cusión eleitoral:
 - a) A función eleitoral terá de sere da responsabilidade do goberno e protexida pol-o Poder público.
 - b) Representación proporcioal como sistema eleitoral.
 - c) Non serán elexibles os elementos que non rendan unha función útil pr-a colectividade.
 - d) A Asambleia declara: que si nas eleicións pra Cortes Constituentes Hespafíolas non se nos dera unha prenda en garantía excecional pra que a vontade do pobo poida manifestarse con toda liberdade —pois co-as organizacións oligárquicas de

oxe non sería abranguible—apelaríamos ós representantes das nazonalidades Euska ra e Catalana e, si elo non abondara, ó Esta-do mais afin ó noso, pra que na Liga das Nazóns defenda o noso dereito á liberdade cibdadana.

3.º Acabamento das Diputacións pro-vinciáis.

4.º Creación do Poder Autónomo, re-presentado por un Xuntoiro ou Parlamen-to Galego, ele xido por sufraxio universal, con total-as facultás que a reforma da Constitución non garde pr-o Poder Cen-tral e sempre, pol-o menos as seguintes:

IV

Facultades do Poder Galego

1.º Nomeamento da Xunta gobernado-ra, que terá de exercel-o Poder Executivo, composta d-un Presidente e seis Segreda-rios encargados dos Departamentos de Administración, Xusticia, Enseño, Obras Públicas, Agricultura e Industria e Co-mercio.

2.ª Toda-las funcións administrativas.

3.ª Lexislación social, hasta n-aqueles casos nos que os problemas sociais se ex-tendan ás diversas nazóns da Iberia.

4.ª Reximen tributario, sin interven-ción do Poder Central, ó que somentes pagará o Autónomo a cantidade que se fixe n-os concertos económicos.

5.ª A potestade docente do Estado actual pasará enteira ó Poder Galego.

6.ª O reximen bancario, n-o que inter-virá pol-a función social que oxe teñen os Bancos, A mesma facultade pr-a solución do Creto Agrícola.

7.ª Correios e Telégrafos: O seu servi-cio ó cárrego do poder Central: a súa creación será cousa do Poder Autónomo; o servicio dos Teléfonos encarga do Poder

galego. A censura n-estes servicios non poderá ser exercida pol-o Poder Centraliais que no caso de guerra.

8.ª Ferrocarris: A súa nazionalización, lexislación sobor dos mesmos será facultade do Poder Central; a súa consunción e administración en carga do Poder Autónomo

9.ª Portos francos. A lexislación e regulación do tráfico marítimo en carga do Poder Central.

10.ª Si ven co-a Paz o acabamento dos exércitos permanentes, e no caso de se samente quedaran exércitos policías, mên será facultade do Poder Galego a creación das forzas que xugue percisas polo orden interno de Galicia.

V

Custións xuridicas

1.ª Sustantividade do Dreito foral galego.

2.ª Derogación do artigo 5.º do Código Civil e reforma do seu articulado no que se refire á sucesión abintestato.

3.ª A publicación das leises farase no idioma galego.

4.ª Igualdade de dereitos da muller casada, pol-o menos no caso da emigración do marido.

5.ª A función dos Tribunales de Xustiza romatará en recurso derradeiro en Galicia e sempre realizada por funcionarios galegos.

6.ª As terras dos pequenos propietarios qu-as laboreen consideraranse instrumentos de traballo pra os efectos do arrendamento.

7.ª O arrendatario terá dereito a unha parte da supervalía do arrendo se a súa explotación dá lugar a melloramentos produtivos pol-o seu traballo.

VI

Problemas económicos

1.ª As custións aduaneiras serán resolvidas por concerto entre o Poder Autónomo Central, salvo o libre cambio de cereais.

2.ª Reintegración inmediata á propiedade privada, pol-o xeito mais doado, dos bens do Estado, dos pobos e de propios.

3.ª Repoboación forestal forzosa. Si os propietarios non a fan, fará o Poder Galego por anualidades, gravando sobre a súa crecida, o capital invertido mais os rescas. Reforma da lexislación civil n-incidentes.

4.ª A Asamblea declara de toda urxencia a resolución do problema dos grandes sobor da terra en Galicia.

5.ª Tamén declara sere un crime con-

tra Galicia o permanente absentismo dos propietarios da terra.

VII

Aspectos artísticos

1.ª Proclamar a soberanía estética da Nazón Galega que se exercerá:

a) Sobor as construcións urbanas e rurales, ditándose unha lei que obrigue ós propietarios a axeitare o estilo das súas construcións ó estilo xeneral de cada vila galega.

b) Na expropiación de moimentos e paisaxes.

c) Na organización do ensino artístico, con creación d-unha escola musical galega.

Pol-o que mais queremos xuramos ser dos bos e xenerosos e leytalde a estas conclusións.

Por todol-os Assembleistas, representados e adheridos, a Mesa Presidencial.

Na cibdad de Lugo a noite do dezaolito de Sanmartiño do mil novecentos dezaolito.

PROSAS GALEGUISTAS

IV

SENSACIÓNS DA ASAMBLEIA

Irmandade.

Unha irrupción de mocidade, de pensamento novo e de quentura vital crebou un instante o ritmo do vivir calado da vella vila de Lugo, de prestancia fidalga e solemne. Arelas de liberdade, de vida nova atraguian tal fervente confluencia d'enxuetudes: díxírase ergueito de novo o fantasma de Faraldo.

Chegaban e saudábanse sen presentimento, e como de sempre s'houberan coñecido, e se preguntaran chamábanse polos seus nomes. Eran os persoeiros das Irmandades da Faia.

Sensación d'irmandade, de cordialidade e paz.

E eisi coma eu entendo os tempos novos que serán os tempos non dos desleigados, non dos xeneirosos, non dos homes d'alma tépida e rostro paxizo d'enxeva, non dos escépticos nin dos arrivistas, senon dos que cenguidos a y-alma de lume d'ideal están dispostos a seren irmaus pra sempre, dos bos e xenerosos n'unha verba...

Helenismo.

Eu non sou un helenista. Son anticlásico cíclico por ser galego. Mais, direivos...

Dixérase que n'Asamblea nazionalista de Lugo, todo o noso romanticismo— a y-alma galega é esencialmente romántica, mais aínda que romántica: *saudosa*—vestírase de serenidade clásica. Metérase en nós algo com'o *seny* dos catalás exaltado por Xenius. Eisi brilou en nós esa que chaman suprema virtude europea da fide-

lidade á verdade ouxetiva. Sensación de preparazón, d'estudo, de respecto ás opinións dos outros. E tivemos unha cousa que nunca houbo en España: o don d'escoltar...

Ruskin con nós.

O Dr. Quintanilla propuxo y-a Asamblea acetou por unanimidade, declarar a Soberanía estética da Nazón Galega que realizárase sobor as construcións privadas, a expropiación de monumentos e paisaxes y-o ensino artístico. A Nazón Galega cando sexa dona de si, quererá manter sempre acesas na nosa terra, cecais com'un tromenaxe ós nosos mortos que nela durmen e qu'a fixeron co seu traballo e ca súa carne nela sementada, as sete lámparas ruskinianas. A ditadura do vello Ruskin, qu'era da nosa raza e da nosa psicoloxía...

O deus Agni en Galicia.

«Abonda con botar ás doce unha ollada pola parroquia—dice o señor Banet Fontenla falando dos Concellos rurales—; ond'haxa un lume, ond'haxa unha chimenea que fumeque, eii hai un voto... Y-eu ouvía ó señor Banet Fontenla coma s'estuvera lendo a Fustel de Coulanges. O señor Banet definía o vello y-eterno di-reito ario, d'onde víñeran as leises do Manú y-as das Doce Taboas, as costumes xermánicas y-os cánones da Eirexa, todas as leises dos pobos civilizados, que vive mais qu'os imperios e nono tumban as revolucións.

Ond'haxa un lume, ond'unha chimenea fumeque ás doce, eii hai un fogar, unha entidade real e viva y-eli hai un deus o deus Agni, na primeira persoa da súa triple manifestación que se chama aló na India o *fogo de Garhatya*, centro da familia, base de todo dereito e de toda lei e de toda xusticia. Patriarcalismo, comunidade, supercidadanía...

Oh, estas cousas vellas com'o o mundo, que son as mais futuras! Oh estas cousas tan d'onte que ninguén se lembrou xamais de cambiá-las poideron començar, e que son tan de mañán e tan de sempre!...

VICENTE RISCO.

Ourense 20 Todolos Santos 1918

Asistentes a 1.ª Asambrea Nazionalista, de Lugo

Ourense: A. Losada Dieguez, A. Nogueiro, Risco (V), Vázquez; Villagarcía: V. Paratcha, Briones; Pontevedra: Castelao, R. Cabanillas; Monforte: Banet Fontenla, Sánchez Tsiz, Díaz Varela; Santiago: Culebras; Ferrol: X. Quintanilla, Carballea; Mellid: Ignacio Rodríguez; Ortigueira: V. Talbo; Mugla: G. L. Abente; Betanzos: J. Ares, Ferreira, Peña, Ramos, S. Mosteiro; Villalba: P. Peña Novo é Luis; Lixón: G. Cedrón; Lugo: Vega Blanco, Pérez Guerra, «Idea Moderna», e «Voz da Verdade»; Baralla (Lugo): E. Correa Calderón; Ferreiros do Val d'Ouro: R. Fernández Mato; Coruña: Villar Ponte (A. é R), Balboa (F), Veiga (V), Oxea (R), Casal (A), F. Zamora,

FOLLAS NOVAS

"Fermosinda" de F. Porto Rey

Acaba de se publicar unha novela galega, que o seu autor nos manda con querendosa adicatoria que nos deixa moito obrigados.

Francisco Porto Rey que é quen a fixo, proba con ela o que já conocíamos. Ser poeta, bó poeta por riba de todo. Porque "Fermosinda",—eisi noméa-se a obra— mais que novela é un poema en prosa.

Desde o renacemento literario galego en galego, iniciado nos tempos da santiña Rosalía e que agora s'intensifica logo d'unha tristeira solución de continuidade, rompida en boa hora polas "Irmandades da Fala", organismos patrióticos de forte e punxente fecundidade, poucos traballos serios en prosa se tiñan feitos. Contos, pezas teatrais, coasi unicamente. Novelas e obras didácticas moi poucas. Conecemos daquela data unha novela de Ribalta, outra de García Ferreiro, outra de Novoa, e escasos libros de senso didactista, como o "Resúme da Historia de Galicia", de Florencio Vaamonde, e algúns folletos de Ribalta, etc.

"Fermosinda", de Porto Rey ven a iniciar un novo momento literario de fondo intrínseco, cando já son moitos os que cultivan a prosa galega, e cando pasaron dous anos en que escrevíuse mais no noso idioma, que denantes nun século enteiro.

"Fermosinda", ven a probarnos tamén, como já o probara Cabanillas con "Da Terra Asovallada", que non é difícil imprimir geitosamente, a modo moderno e barato, na nosa terra. Porque a nova obra de Porto Rey, custa dúas pesetas e está editada con moito primor, nunha imprenta de Vilagarcía, a do "Eco de Arosa".

E inda ten "Fermosinda", outro mérito inmenso: o de ser custeada a súa edición por un grande capitalista e verdadeiro xenio da industria galega: D. Wenceslao González Garra.

Cando o mais froilido da nova intelteutualidade galega ténse já nazonalizado, e traballo con ardimento patriótico por impoñer a sobranía integral nosa no concerto das libres nacións ibéricas, somente falla para o triunfo definitivo e supeto do ideal galeguista, santo, grande e fecundo, que os elementos de maior relevo no terreo do capitalismo junten seu esforzo ao esforzo común e redentor.

Neste senso aparece D. Wenceslao González Garra. Con os seus cartos custea a edición dun libro feito no noso idioma, namoradas sabe crear, a forza de traballo e

talento, unha compañía navieira galega que está chamada a esprendido e fecundo desenrolo, e inda tamén a ser escola práctica dos mariños da patria. E pois, polo d'agora, D. Wenceslao González Garra, o noso home de negocios mais digno de loubas, merecente das bendicións de todos os nazonalistas, que terá sen dúbida aloumiños de gratitude nas páxinas da Historia de Galicia. Eisi ise xenio da industria vai camiño de ser o Sota galego.

* *

"Fermosinda", leva un pequeno prólogo de Gonzalo Albarrán, director do valente e culto jornal "Heraldo de Arosa". E Gonzalo Albarrán é un dos mozos mais intelixentes da nosa terra.

Diciremos agora algo da nova obra de Porto Rey. Porto Rey conece o galego moito ben. E un grande artista e un notabre escritor. Douxe conta, ademais, de que já pasaron os tempos en que somente tiñan-se que escribir en prosa galega contos "rústicos", e porcadas grosas, propias de persoaxes en mangas de camisa, cando non chascarrillos andaluces de folia d'almanaque, vertidos ao noso idioma. "Fermosinda", inicia o bo camiño; o camiño que temos que seguir todos cantos na lingua na que falou o Rei Sabio, expresamos o pensamento e o sentimento propios, logo de nos dar conta de que o que en portugués fixo Eça de Queiroz, pódese facer con a mesma exquisitez en galego.

"Fermosinda", emporiso, ficará honrando tódalas bibliotecas dos namorados das letras galegas, logo de conquistar un éxito grande nas librerías, e despois de ter probado abondo que sobre os cativos fabricantes de novelas castelás que se chaman galegas, trunfan pol a fermosura da forma e do fondo os escritores enxebres.

Nosa embora mais agarimosa para o modesto e notabre colega Porto Rey. Pro tamén unha pequena advertenza. Eje conece moito o galego; dominao, já que fai alarde dunha riqueza grande de verbas enxebres. ¿Por qué, pois, ás veces, esquece os belos giros da sintaxis nosa sobre todo na conjugación dos infinitivos e no emprego dos pronomes? Sen dúbida non por ignoranza, senon por erros na corrección das provas da imprenta. E neste tema que fijarnos moito, ben polo que os mestres galegos nos insinían ben atendendo moitísimo a moderna literatura portuguesa.

Varela, V. Maceiras, A. Martínez, X. Faral, R. B. Torres; Xerús Basteiro, V. Casas, Robles, T. Rodríguez, C. Monasterio, L., X. Sarmiento, García Colmelo (X. e C.), Ares, M. Vázquez, X. Berguer, F. Abelaira, Ballal, R. Gutiérrez, J. Garaloces, Antofin; yona: Rodríguez de Vicente.

REPRESENTADAS E ADERIDAS

Ademais das persoas asistentes á Asambleira Irmandades, achábanse representadas as moitas entidades e centros que non polon asistir. Eisi estaban representadas a untanza labrega e "Sociedad de Instrucción, de Ponte de Mera; o "Centro rexionalista Estrada; a Federación de Sociedades arias da Estrada; a Federación agraria de rafia; a Federación de Sociedades de labrega de Celanova; Sociedades agrarias de Toupino e Arzúa; Patronato de Narón, Sindicato de Melrás; Sociedad de Agricultores de glia, etc. etc.

Mandaron una adhesión numerosísimas entidades agrarias, e moitos particulares, entre os que merecen especial mención por acompañar suas adhesións con traballos, ponencias e estudos pr. á Asambleira, os señores: Aurelio Riba, de Madrid, en nome do "Secretariado Gallega"; Rodríguez de Vicente, de Pontevedra; que mandou un lumloso estudio, que podemos dar oxe á publicidade por fallas espazo; Jesús García, de Arzúa; Manuel Riquelme, de Vigo; a Sociedade "Aíros da Terra", de Ferrol; a minoría rexionalista Concello do Ferrol; composta pol-os señores Cánovas, Santullo, Saenz, e Nores; Luis Riquelme, de Barcelona; Angel Arcegui, de Vigo; Daniel Bascuñana, leader dos rexionalistas manchegos; Eduardo Santar y Lence Itán, de Mondoñedo; o poeta, Avellino Rodríguez Elías; Xosé Sueltras, de Ribadeo; e o derradeiro, unhas admirables cuartillas nos quírido irmán Suso Cora Lira, auditor Armada e outras de Xavier Montero, de Madrid, e de J. Viqueira, de Badajoz.

o ferrocarril central da illa de Cuba, que terla o gran negocio e significaba o elemento maisciso para vencer a insurrección—con a que simpatizamos sempre—non se fixo mentres o minio d'España, por servir intereses particulares.

oi un gran crime de lesa patria.

ois con o ferrocarril da Costa repitese o caso goñoso do central de Cuba.

o outro crime de lesa patria e de lesa civiliza-

o.

Hai que pidir ao extranjeiro que nol-o impo-

o. Pois se e perciso pidirase, como pidiremos

o central galego.

o. vise a tempo.